



PIJO IX. (1846.-1878.)
(PIUS IX.)

» **Quanta cura; Syllabus** « *enciklika protiv modernih zabluda i dodatak Syllabus*

Naturalizam i socijalizam

Naime, gdje je iz građanskog društva bila uklonjena religija i odbačen nauk i autoritet božanske objave, tamo se dozvoljava da se zamrači i sam ispravni pojam pravednosti i ljudskog prava, a umjesto istinite pravednosti i zakonitog prava dolazi sila materijalnog prava; iz toga je jasno zašto se neki, potpuno zanemarivši i odbacivši najsigurnije principe zdravog razuma, usuđuju javno iznositi „da volja naroda, kako je zovu, izražena javnim mnijenjem ili na neki drugi način, postaje vrhovnim zakonom, oslobođen od svakog božanskog i ljudskog prava, i da djela učinjena na političkom području, tim samim što su učinjena, imaju snagu prava”.

Uistinu, tko ne vidi i ne osjeća jasno, da ljudsko društvo oslobođeno spona religije i ispravne pravednosti, ne može imati nikakav drugi cilj osim sticanja i zgrtanja bogatstva, i da u svom djelovanju neće slijediti niti jedan drugi zakon, osim neobuzdane duševne želje služiti vlastitim požudama i ugodnostima? ...

I nisu zadovoljni što su religiju potisnuli iz javnog društva, nego samu religiju žele maknuti i iz privatnih obitelji. Oni naime koji naučavaju i ispovijedaju najpogubniju zabludu komunizma i socijalizma, tvrde: „domaćinsko društvo, ili obitelj, dobiva naime sav razlog svoga postojanja od građanskog prava; zbog toga samo iz građanskih zakona proizlaze i ovise sva prava roditelja prema djeci, u prvom redu pak pravo da se brine za obrazovanje i odgoj”.

Tim bezbožnim mišljenjima i kombinacijama ti najlažljiviji ljudi u prvom redu žele da se spasonosna istina i snaga Katoličke crkve potpuno isključe iz obrazovanja i odgoja mladih.

Neovisnost crkvenog autoriteta od građanskog

Drugi obnavljajući zle i toliko puta osuđene misli novatora, usuđuju se velikom bahatošću podvrgnuti sudu građanskog društva vrhovni autoritet ove Apostolske Stolice, koji joj je dao Krist Gospodin, te istoj Crkvi i Stolici nijekati sva prava oko onoga što spada na vanjski poredak.

I oni se nimalo ne stide tvrditi: „Zakoni Crkve ne obvezuju u savjesti, ako ih ne proglasi građanska vlast; dokumenti i dekreti Rimskih prvosvećenika koji se odnose na religiju i Crkvu, trebaju (dobiti) potvrdu i odobrenje, ili najmanje pristanak građanske vlasti; Apostolske konstitucije kojima se osuđuju tajna društva, bilo da se unjima traži prisega o držanju tajne ili ne, i njihovi pristalice i sljedbenici, koji se kažnjavaju anatemom, nemaju nikakve snage u onim krajevima svijeta u kojima takva udruženja trpi građanska vlast....”.

I ne stide se tajno i javno iznositi krivovjerničko načelo i izreku, iz koje se rađa toliko pokvarenih mišljenja i zabluda, naime: „Crkvena vlast nije po božanskom pravu različita i neovisna od građanske vlasti, niti može sačuvati takvu različitost – i neovisnost, a da Crkva (tako) ne bi napadala i otimala bitna prava građanske vlasti”.

Isto tako ne možemo šutke prijeći preko drskosti onih, koji ... nastoje da se „onim odlukama i dekretima Apostolske stolice, za čiji sadržaj izjavljuju da spada na opće dobro Crkve, na njezina prava i stegu, ali ako se ne dotiču dogmi vjere i morala, da im se može uskratiti pristanak i poslušnost bez grijeha i bez ikakvog nijekanja katoličke pripadnosti.”...

I tako sva (ova) i pojedina kriva mišljenja i učenja, posebno ona spomenuta ovim pismom, našim Apostolskim autoritetom odbacujemo, zabranjujemo i osuđujemo, te želimo i zapovijedamo da ih svi sinovi Katoličke crkve u potpunosti smatraju za zabranjene i osuđene.

Tvrđnje Svllabusa

§ I. Panteizam, naturalizam i apsolutni racionalizam

1. Ne postoji nikakvo najviše, najmudrije i najprovidnosnije božansko biće, različito od ove sveukupnosti stvari, pa je Bog isto što i narav stvari i zbog toga je podložan promjenama; i zaista, Bog je u čovjeku i svijetu, i sve je Bog i (to sve) ima samo Božju supstanciju; ijedna te ista stvar je Bog sa svijetom, i dosljedno duh s materijom, nužnost sa slobodom, istinito s lažju, dobro sa zlim i pravedno s nepravednim.

2. Treba nijekati svako Božje djelovanje na čovjeka i na svijet.

3. Ljudski razum, bez ikakvog obaziranja na Boga, jedini je sudac istine i laži, dobra i zla, on je zakon samome sebi, i sa svojim naravnim snagama je dovoljan da se brine za dobro ljudi i naroda.
4. Sve vjerske istine proistječu iz prirodene snage čovjekovog razuma; tako je razum vrhovna norma prema kojoj čovjek može i mora steći spoznaju svih istina, bilo koje vrste.
5. Božja objava je nesavršena i zbog toga je podložna trajnom i neograničenom napretku koji odgovara napretku ljudskog razuma.
6. Kristova je vjera protivna ljudskom razumu; božanska objava ne samo da ništa ne koristi nego i škodi ljudskoj savršenosti.
7. Proročanstva i čudesa u Svetom pismu izložena su i ispriopovijedana na pjesnički način, a otajstva kršćanske vjere su vrhunac filozofskih istraživanja; i u knjigama obaju Zavjeta nalaze se mitski sadržaji; i sam Isus Krist je mitski umišljaj.

§ II. Umjereni racionalizam

8. Budući da se ljudski razum izjednačuje sa samom religijom, zbog toga s teološkim disciplinama treba postupati jednako kao i s filozofskima.
9. Bez iznimke sve dogme kršćanske religije su predmet naravne znanosti ili filozofije; i ljudski razum, obrazovan samo povijesno, sa svojim naravnim snagama i principima, može doći do prave spoznaje svih pa i skrovitijih dogmi, samo ako su te dogme predočene samom razumu kao predmet (spoznaje).
10. Budući daje jedno filozof a drugo filozofija, on se ima pravo i dužnost podvrgnuti autoritetu, za koji sam dokaže daje pravi; a filozofija se niti može niti mora podvrgnuti bilo čijem autoritetu.
11. Ne samo da se Crkva nikada ne smije miješati u filozofiju, nego mora i podnositi zablude same filozofije, i njoj prepustiti da ispravi samu sebe.
12. Dekreti Apostolske stolice i Rimskih kongregacija priječe slobodni napredak znanosti.
13. Metoda i principi na kojima su stari skolastički učitelji izgradili teologiju, nikako ne odgovaraju potrebama napretka znanosti u naše vrijeme.
14. U razvijanju filozofije ne treba se obazirati ni na kakvu nadnaravnu objavu.

§ III. Indiferentizam, latitudinarizam

15. Svaki čovjek ima slobodu prihvatiti i ispovijedati religiju, za koju, vođen svjetlom razuma, bude smatrao daje istinita.
16. Ljudi u održavnju bilo koje religije mogu pronaći put vječnog spasenja i postići vječno spasenje.
17. Treba biti barem u dobroj nadi u vječno spasenje svih onih, koji nikako nisu bili u pravoj Kristovoj crkvi.
18. Protestantizam nije ništa drugo nego različit oblik iste prave kršćanske religije, u kojoj je moguće svidjeti se Bogu, jednako kao i u Katoličkoj crkvi.

§ IV. Socijalizam, komunizam, tajna, biblijska i kleričko-liberalna društva

... osuđuju se u 1' 4' 5' 13' 28'.

§ V. Zablude o Crkvi i njezinim pravima

19. Crkva nije pravo, savršeno i potpuno slobodno društvo, niti ima svoja vlastita i trajna prava koja joj je dao njezin božanski utemeljitelj, nego građanska vlast mora odrediti koja su prava Crkve i granice unutar kojih se može koristiti tim pravima.
20. Crkvena vlast ne smije provoditi svoj autoritet bez odobrenja i pristanka građanske uprave.
21. Crkva nema ovlasti dogmatski definirati da je religija Katoličke crkve jedina prava religija.
22. Obveza kojoj se u potpunosti moraju pokoravati katolički učitelji i pisci ograničena je samo na ono što nepogrješivi crkveni sud predoči da svi trebaju vjerovati kao vjerske dogme.
23. Rimski prvosvećenici i opći sabori su prestupili granice svoje ovlasti, prisvojili su si prava knezova, a također su pogriješili kod definicija u stvarima vjere i morala.
24. Crkva nema ovlasti nanositi silu, niti ima ikakvu izravnu ili neizravnu vremenitu vlast.
25. Osim vlasti koju ima episkopat, druga je vremenita vlast, koja je dana (Crkvi) izričito ili šutke, i zbog toga nju građanska vlast može opozvati kada to bude željela.
26. Crkva nema prirodno i zakonito pravo stjecanja i posjedovanja.

27. Svete crkvene službenike i rimskog prvosvećenika treba potpuno isključiti od svake brige i vlasti nad vremenitim stvarima.
28. Bez odobrenja vlasti biskupi ne smiju proglasiti niti sama apostolska pisma.
29. Povlastice podijeljene od rimskog prvosvećenika treba smatrati kao nevaljale, ako ih nije zatražila državna uprava.
30. Imunitet Crkve i crkvenih osoba potječe od građanskog prava.
31. Iz društva treba u potpunosti ukloniti crkvenu ovlast za vremenite kleričke parnice, bilo građanske bilo kaznene, pa i bez pitanja ili uz osporavanje Apostolske stolice.
32. Osobni imunitet kojim su klerici izuzeti od obveze vojne službe, može se oduzeti bez ikakve povrede naravnog prava i pravednosti; to dokidanje traži građanski napredak uspostavljen većinom u društvu s oblikom slobodnije vlasti.
33. Ne pripada jedino pod vlast crkvene nadležnosti, da ona vlastitim i prirođenim pravom upravlja naučavanjem teoloških stvari.
34. Učenje onih koji su uspoređivali rimskog prvosvećenika sa slobodnim knezom koji djeluje u čitavoj Crkvi, je učenje koje je prevladavalo u Srednjem vijeku.
35. Ništa ne priječi da se temeljem zaključka nekog općeg sabora, ili odlukom svih naroda, vrhovno svećeništvo od Rimskog biskupa i grada (Rima) prenese na nekog drugog biskupa i na drugi grad.
36. Definicija nacionalnog sabora ne dopušta nikakvu daljnju raspravu, a građanska uprava može tražiti stvar u skladu s tim odredbama.
37. Mogu se osnovati nacionalne Crkve izuzete od autoriteta rimskog prvosvećenika i potpuno odijeljene (od njega).
38. Podjeli Crkve na Istočnu i Zapadnu doprinijelo je previše odluka rimskih prvosvećenika.

§ VI. Zablude o građanskom društvu, bilo u sebi, bilo o njegovom odnosu prema Crkvi

39. Činjenica (postojanja) države, kao ishodišta i izvora svih prava, ima neko pravo koje nije ograničeno nikakvim granicama.

40. Nauk Katoličke crkve protivi se dobru i prednostima ljudskog društva.

41. Građanska vlast, makar je vršio neki načelnik-nevjernik, ima neizravnu negativnu vlast nad svetim; zbog toga ona ima ne samo vlast koja se zove „neka se izvrši”, nego i pravo ‘priziva’ koja postoji ‘zbog zloporabe’.

42. Kod sukoba zakona obiju vlasti, jača je građanska vlast.

43. Laička vlast ima pravo raskinuti, tumačiti i učiniti nevaljalima svečane ugovore (koje narod zove ‘konkordati’) sklopljene sa Svetom stolicom o korištenju prava koja spadaju na crkveni imunitet, bez njezinog pristanka pa i uz njezino protivljenje.

44. Građanska vlast može se miješati u stvari koje spadaju na religiju, moral i duhovno upravljanje. Tako može suditi o naputcima, koje po svojoj službi izdaju pastiri Crkve kao pravila za savjest; štoviše, može odlučivati o podjeljivanju božanskih sakramenata i o potrebnim pretpostavkama za njihovo primanje.

45. Čitavo upravljanje javnim školama u kojima se obrazuje mladež neke države, od čega su na neki način izuzeta biskupijska sjemeništa, može se i mora povjeriti građanskom društvu, i to tako povjeriti da se nikakvoj drugoj vlasti ne prizna nikakvo pravo miješati se u uređenje škola, u uređenje nastave, u podjeljivanje stupnjeva, u izbor ili odobravanje učitelja.

46. Pa i u samim kleričkim sjemeništima građanskoj je vlasti podložna metoda koju treba primijeniti kod studija.

47. Najbolji razlozi građanskog društva traže da se pučke škole, koje su otvorene svoj djeci bilo kojeg staleža iz naroda, kao i sve javne ustanove koje su određene za predavanje književnosti i strožih predmeta te za skrb u odgoju mladeži, izuzimaju se od svakog crkvenog autoriteta, prava miješanja i vođenja, te se potpuno podlažu odluci građanske i političke vlasti, prema želji onih koji vladaju i prema mišljenju općeg mnijenja.

48. Katoličkim muževima može se povjeriti onaj način obrazovanja mladeži koji je odvojen od vjere i od crkvene vlasti, koji se odnosi samo, ili barem prvenstveno, na prirodne znanosti i na ciljeve zemaljskog društvenog života.

49. Građanska vlast može spriječiti da nadstojnici svetoga i vjerni narod ne mogu slobodno i uzjamano biti povezani s rimskim prvosvećenikom.

50. Laička vlast ima po sebi pravo predstavljati biskupe i može od njih zahtijevati da prihvate upravu biskupija i prije nego li od Svete stolice prime kanonsko imenovanje i apostolsko pismo.

51. Štoviše, laička uprava ima pravo skinuti biskupe s vršenja dušobrižničke službe, i ne mora se pokoravati rimskom prvosvećeniku u onome što se odnosi na ustanovu episkopata i biskupa.

52. Uprava može po svom pravu izmijeniti dob koju je odredila Crkva za polaganje redovničkih zavjeta, kako za žene tako i za muškarce, i narediti svim redovničkim zajednicama da nikoga ne pripuste polaganju svećanih zavjeta bez njezinog odobrenja.

53. Treba dokinuti zakone koji se odnose na zaštitu redovničkih zajednica, njihovih prava i dužnosti; štoviše, građanska uprava može svima pružiti pomoć koji bi htjeli napustiti prihvaćeni način redovničkog života ili prekršiti svećane zavjete; isto tako može potpuno ukinuti iste redovničke zajednice, kolegijalne crkve i jednostavne nadarbine, pa i pravo patronata, a njihova dobra i prihode podvrgnuti i pripisati sudu građanske uprave.

54. Kraljevi i knezovi ne samo da su izuzeti od crkvene nadležnosti, nego su u pitanjima dokidanja nadležnosti iznad Crkve.

50. Crkvu treba odvojiti od države i državu od Crkve.

§ VII. Zablude o naravnoj i kršćanskoj etici

56. Moralni zakoni jedva da trebaju sankcije, i nikako nije potrebno da se ljudski zakoni usklađuju s naravnim pravom, ili da prime moć obvezivanja od Boga.

57. Znanje o filozofskim i moralnim stvarima, kao i građanski zakoni, mogu i moraju odstupati od Božjeg i crkvenog autoriteta.

58. Ne treba priznavati druge sile, osim onih koje se nalaze u materiji, a svaki moralni red i poštenje treba staviti u zgrtanje i povećanje bogatstva na bilo koji način, i u udovoljavanje požudama.

59. Pravo počiva u materijalnom činu, sve ljudske službe su prazne riječi, a sva ljudska djela imaju snagu prava.

60. Autoritet nije ništa drugo nego zbir brojeva materijalnih sila.

61. Povoljna nepravda čina ne donosi nikakvu štetu svetosti prava.

62. Treba proglasiti i pridržavati se načela o nemiješanju.

63. Dozvoljeno je zakonitim knezovima uskratiti poslušnost, štoviše i pobuniti se protiv njih.

64. Ne samo da ne treba osuđivati kršenje bilo koje svete zakletve i bilo koje zločinačko i sramotno djelovanje koje se protivi vječnom zakonu, nego to treba najvišim pohvalama iznositi kao potpuno dozvoljeno, kada se to čini iz ljubavi prema domovini.

§ VIII. Zablude o kršćanskoj ženidbi

65. Ni na koji način se ne može prihvatiti daje Krist uzdigao ženidbu na dostojanstvo sakramenta.

66. Sakrament ženidbe je samo neki dodatak ugovoru, od njega odvojiv, a sam sakrament se nalazi samo i jedino u ženidbenom blagoslovu.

67. Po naravnom pravu ženidbena veza nije nerazrješiva, pa se u različitim slučajevima razvod, u pravom smislu, može provesti građanskim autoritetom.

68. Crkva nema ovlasti uvoditi zapreke koje razvrgavaju ženidbu, nego ona pripada građanskoj vlasti, koja treba ukinuti postojeće zapreke.

69. Crkva je u kasnijim stoljećima počela uvoditi zapreke koje razvrgavaju ženidbu, ali ne vlastitim pravom, nego se služila onom ovlašću koju je dobila od građanske vlasti.

70. Tridentski kanoni koji kažnjavaju kaznom anateme one koji bi se usudili Crkvi nijekati pravo uvođenja razvrgavajućih zapreka, ili nisu dogmatski, ili ih treba shvatiti u smislu pozajmljene ovlasti.

71. Tridentska forma ne obvezuje pod kaznom nevaljanosti tamo gdje je građanski zakon propisao drugu formu i želi da ženidba bude valjana primjenom te nove forme.

72. Bonifacije VIII. prvi je ustvrdio da zavjet čistoće, koji se polaže kod ređenja, čini ženidbu ništetnom.

73. Među kršćanima može nastati ženidba, u pravom smislu riječi, snagom čisto naravnog ugovora, te je krivo (tvrditi), daje ženidbeni ugovor sklopljen među kršćanima uvijek sakrament, ili da nema ugovora ako se isključuje sakrament.

74. Pitanja ženidbe i zaruka, po svojoj naravi, spadaju u građansku nadležnost.

N.B. Ovdje se mogu počinuti dvije druge zablude: o poništenju kleričkog celibata i o davanju prednosti ženidbenom staležu pred staležom djevičanstva.

§ IX. Zablude o svjetovnoj vlasti rimskog prvosvećenika

75. Sinovi kršćanske i Katoličke crkve raspravljaju međusobno o spojivosti vremenite i duhovne vlasti.

76. Dokinuće svjetovne vlasti koju ima Apostolska stolica, vrlo bi mnogo doprinijela crkvenoj slobodi i sreći.

§ X. Zablude koje se odnose na današnji liberalizam

77. U ovo naše vrijeme nije više korisno katoličku religiju smatrati za jedinu državnu religiju, isključujući sve ostale religije.

78. Zbog toga je u nekim krajevima katoličkog imena na hvalevrijedan način osigurano, da ljudi koji se tamo doseljavaju, mogu slobodno javno imati kult vlastit svakome od njih.

79. Krivo je naime (misliti), da građanska sloboda za sve kultove, kao i puna ovlast dana svima da mogu otvoreno i javno očitovati bilo kakve stavove i mišljenja, vodi prema tome da se lakše iskvare moral i duša naroda i da se širi kuga indiferentizma.

70. Rimski se prvosvećenik može i mora pomiriti i uskladiti s napretkom, s liberalizmom i s novom civilizacijom.

(DENZINGER H. – HÜNERMANN P., *Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, UPT, Đakovo, 2002., 538.-549. str. [br. 2890-2980])